

Kap 36 : ”Privilegier, fjäsk & yrkesskador”

Man får skilja mellan officiella och inofficiella privilegier. De officiella, lagstadgade privilegierna har successivt inskränkts. Under den gamla författningen var kungen befriad från punktskatter på bil, bensin, sprit och tobak. En ersättning för detta är numera inbakat i apanaget. Han betalade ej heller moms eller tull på direktimporterade varor. Inte heller några avgifter till televerket. Däremot tv-licens. Gustaf VI hade möjligheter att ringa ”stats-il”, dvs att avbryta pågående samtal. Det finns inga uppgifter om att CG har motsvarande möjlighet. Alla kungliga betalade arvsskatt men fram till 1975 enligt en lägre taxa från 1941 25 procent därefter 36 procent. Nu återstår bara straffriheten och vissa sedvänjor. Straffriheten har CG utnyttjat till fortkörningar men omfattningen är oklar. Han färdas ofta i kortege där snabbheten är en skyddsfaktor. Han får t ex använda kollektivfilen. När CG är i sällskap med bekanta påstås dessa få samma privilegier som han själv, oklart dock på vilket sätt, det saknas uppgifter.

Bland sedvänjorna finns att CG har rätt till den kungliga väntsalen på Stockholms Central och till fria järnvägsresor. Dessa privilegier utnyttjar han dock så sällan att de 1983 var på väg att dras in. Väntsalen ligger i direkt anslutning till stora stationsbyggnaden, granne med centralens restaurang. En lång marmorgång leder direkt ut till perrongerna. Lokalerna är mycket vackert dekorerade med målningar och har ett eget gemak för drottningen.^{959,960} Han hade också fram till 1978 en egen järnvägsvagn med pentry och sovhytter ”blå vagnen”.⁹⁶¹ Liksom många andra politiker hade han även fram till 1978 frikort på Linjeflyg och SAS. Därefter har han använt Marcus Wallenbergs privatjet SE-DEL och svenska statsledningens Fairchild Metro III, Saab 340 & Gulfstream IV.

De inofficiella privilegierna är många, ibland ofrivilliga, några exempel:

BOSTON, VÅREN 2001. EF-miljardären Bertil Hult fyller 60 och festar för 80 miljoner kronor i dagarna tre. Efter en av sittningarna vankas efterfest i en restaurang i Bostons World Trade Center. Kungen antyder försiktigt att "det skulle smaka med en nubbe" till pyttipannan som serveras, men de hårda amerikanska alkohollagarna omöjliggör fortsatt spritintag vid den här sena timmen. När det går upp för den nitiska restaurangpersonalen vem de har att göra med sätts emellertid det stora lagtjänarmaskineriet igång. Servitören frågar hovmästaren som frågar restaurangchefen som ringer hyresvärderna som ringer chefen för World Trade Center som ringer och väcker borgmästaren som då utfärdar ett temporärt utskänkningstillstånd och kvällen kan tuffa vidare.⁹⁶²

Hovreporter Lundgren berättar en sann historia:

– Drottningen berättade en gång i en intervju att det ibland kan bli lite pinsamt när hon går och handlar. Kassörskor vet inte om de ska ta betalt fullt pris av Sveriges drottning. Men drottningen vill ju betala för sig normalt som alla andra, så det tycker hon ibland blir lite jobbigt.⁹⁶³

Ytterligare en episod är att Silvia hade glömt sina silverskor när hon skulle ta flyget till England från Arlanda [1981]. Polisen ställde upp och hämtade dem i 150-170 km/tim. Detta JO-anmälades men lämnades utan åtgärd.⁹⁶⁴

Kungabarnen har fått gratis sprit av krögare och gratis märkeskläder av lyxbutiker. Det ses av butikerna som en bra reklam.⁹⁶⁵

⁹⁵⁹ Dagens Industri, 1983-02-18.

⁹⁶⁰ Svenska Dagbladet, 1992-06-06.

⁹⁶¹ Svensk Damtidning, 1989:3.

⁹⁶² Fredrik Wilkingsson & Filip Hammar. Kungen. Magasinet Bon, 2002:1, s 131-138.

⁹⁶³ Gabriella Lahta. Kungen gör det inte med sig själv. Newsglobe.com, 2009-12-17.

⁹⁶⁴ TT, 1981-09-16.

⁹⁶⁵ Daniel Nyhlén. De shoppar vilt - gratis. Aftonbladet, 2004-10-13.

*

Även prins Bertil hade många inofficiella privilegier som sedan upphörde: ”[Prins Bertils hushållerska] Aina [Nellberg] tycker att svenska folket är lite smålarvigt med sitt kungadalt. Bertil och Lilian överöstes med presenter, mat och dryck, blommor och godsaker. Till och med kooperativa KF skickade stora kartonger med kaffe.”⁹⁶⁶ Det förväntades också att hon skulle ligga ute med egna pengar när hon gjorde inköp. Nellberg ville ha en hushållskassa för ändamålet. Detta bemöttes av riksmarskalken med att så hade det alltid varit och för övrigt var det en ära att vara anställd hos prinsen.

Fram till 1962 ägde prins Bertil ett 30-tal bilar. Många av dem mycket dyra sportmodeller som han fått köpa billigt direkt från fabriken eller disponera som lån. Han gjorde aldrig någon hemlighet av saken utan betraktade det som en självklarhet.

*

Det påpekas ofta att CG har en distans till sin roll som kung. Han skämtar med sig själv. Ibland uttrycks det som att han är trygg i sin roll av kung och därför inte behöver sitta på sina höga hästar hela tiden. Personligen uppfattar jag det som ytterligare en variant av CGs indirekta sätt att framhålla sig själv. Dock har det sitt värde. Silvia har ett dåligt rykte för sin vana att kräva protokoll även från tjänstefolket. Detta tolkas som en osäkerhet från hennes sida och förklaras med att ofrälse personer som gifter in sig i ett kungahus gärna blir sådana när de inte har någon alternativ högstatusroll utöver kungligheten (som ju är till låns). Det hänvisas till att drottning Sonja av Norge betar sig likadant. Silvia hoppades ju i början förbli den hon var: En reko medelklassstjej som råkade ha ett 9-5 jobb som drottning av Sverige. Detta var ju också i enlighet med drottning Ingrid's råd ”Var dig själv”. Med åren har Silvia i sin officiella framtoning dock blivit allt mer drottninglik samtidigt som information om hennes privatjag helt saknas. Så här kan det vara att intervjuar Silvia:

Alla som arbetar vid hovet och som rör sig och vill röra sig i det närstående kretsar är under av diskretion. Annars skulle de inte arbeta länge vid hovet och framför allt skulle de icke någonsin tillhöra de detta närstående kretsarna. – Drottningen är ju inte så lång, säger en av dessa omkringpersoner som jag pratat med den senaste månaden, en av alla dessa personer som sagt att de absolut inte vill säga någonting om drottningen. När den person som säger att drottningen inte är så lång plötsligt hör sig själv avslöja detta stelnar hon till, tittar förskräckt på mig och lägger handen för munnen. Sen säger hon nästan bönfällande: – Det där har jag aldrig sagt, jag har aldrig sagt att drottningen inte är lång, det får du inte skriva!⁹⁶⁷

Silvia försöker uppfylla omgivningens förväntningar om hur hon skall vara. Hon läser allt som skrivs om henne och till henne. Förmodligen inte särskilt nyttigt i längden p g a all motstridig information om hur kungligheter får bete sig. Det förefaller finnas ett tryck att hon skall bete sig kungligt även i duschen. T ex kritiken av vett- och etikettyckaren Agneta Uddenberg av att hon åt lunch i bikini under en semester i Saint-Tropez.⁹⁶⁸ Sådant har fått Silvia och CG att semestra på längsta möjliga avstånd från hemlandet: Brasilien, Thailand, Mauritius, Galapagosöarna, Borneo och gamla svenskkolonin Saint-Barthélemy. Där kan de se hur ruffiga ut som helst.

⁹⁶⁶ Henry Sidoli. Hushållerska på Villa Solbacken. Hänt i Veckan, 1987:22

⁹⁶⁷ Cecilia Hagen. Bilaga om Silvia: Drottningen. Expressen, 1989-08-06.

⁹⁶⁸ Karolina Vikingsson. Magstarkt, drottningen! Aftonbladet, 2003-08-09.

CG har tre pass. Vid statsbesök är det kabinettpass: Ett stort stycke vitt papper med texten "Hans Majestät Konungen av Sverige med uppvaktning och betjäning under högst densammes resa i utlandet" vikt enligt alla konstens regler. Vid halvofficiella resor är det diplomatpass. Vid privatresor är det vanligt pass utställt på Hertigen av Jämtland. När han vill vara inkognito använder CG alias som Bernard Doth, Carl-Gustaf Adolfsson och Hubert Öland.

*

Få personer betar sig normalt i CGs närhet. Detta beror på att CG inte är konsekvent i sitt uppträdande. Man vet sällan vem man talar till. Det är som i filmer om amerikanska militären där man ofta hör uttrycket "permission to speak freely?" när manskapet har något att säga till officerarna. När CG vill är han faktiskt mycket bra på att lyssna och få folk att slappna av. Men det är sällan han vill. CG är kung och trivs med att vara kung. Med kunglighet följer en uppförandekod, både för honom själv och omgivningen. Det roar CG att ibland strunta i reglerna.

Fil dr Mattias Frihammar började intressera sig för kungahuset när han arbetade som museitekniker på slottet i slutet av 1990-talet och blev varse hur folk betedde sig:

– Jag slogs av den strikta och i princip oinskränkta roll som kung Carl XVI Gustaf hade på slottet. Hur allt arbete kunde avstanna när kungen gick förbi, hur anställda bugade och diskret viskade "Godmorgon, Ers Majestät". Frågan som intresserar mig är hur det är möjligt med denna underdånighet och fascination för kungligheter i ett modernt och jämställt land som Sverige.

– Kungen som person behöver egentligen inte agera med så stora åthävor, konstaterar Mattias Frihammar, precis som i teaterns värld är det de medagerande som gör honom trovärdig.⁹⁶⁹

I sin artikel "Vanlighet som väcker begär"⁹⁷⁰ är Frihammar tämligen explicit om vad som pågår. Han påpekar att: (1) Folk blir påverkade av pampiga byggnader, dyrbar inredning och vackra kläder. (2) Folk blir påverkade av att en person är omskriven, har en hög social position eller har en berömd släkt. (3) Kungen och drottningen insisterar på att bemötas enligt sin rang. Innebörden i denna rang är oklar vilket upplevs som obehagligt. (4) I början av en bekantskap hanteras underordningen kung|drottning – undersåte som en etikettsfråga. Det upplevs av undersåten som en hjälp snarare än som en förödmjukelse. Kungligheten blir "oskyldigt överordnad". (5) Kungen|drottningen kan tillfälligt bortse från etiketten eller situationen kan göra den omöjlig att upprätthålla vilket av undersåten upplevs som en lättnad. (6) Man vänjer sig med tiden och lär sig att behärska situationen. Undersåtens behov av etikett avtar.

Cecilia Åse har velat utsträcka detta med "oskyldigt överordnad" till att gälla monarkin som helhet. Eftersom CG inte kan hjälpa att han fötts in i sin position kommer han/den enligt hennes resonemang inte att väcka kritik hos omgivningen.⁹⁷¹ RepF resonerar på samma sätt. De kritiserar statskicket inte kungahuset. Jag själv har inga sådana skrupler eftersom biografen handlar om hur CG förvaltar sitt arv. Statskicket tar jag mer eller mindre för givet.

⁹⁶⁹ Caroline Lagercrantz. Taffeltäckare, marskalk och fatbursjungfru. Populär historia, 2004:7.

⁹⁷⁰ Mattias Frihammar. Vanlighet som väcker begär. Kulturella perspektiv, 2009:2, s 15-19.

⁹⁷¹ Cecilia Åse. Monarkins makt : Nationell gemenskap i svensk demokrati. Ordfront förlag, 2009.

I doktorsavhandlingen⁹⁷² är det betydligt oklarare vad Frihammar vill komma fram till. Underdånigheten bara finns där som en del av luften man andas. Kanske skiljer han mellan CG som arbetsledare och CG som politiker:

– Vad kungen och drottningen inte kan göra är att bli "kungliga", det vill säga sätta sig på sina höga hästar i förhållande till folket. Då får de problem med sitt inflytande, hävdar etnologen Mattias Frihammar.

Det är svårt att se hur CG någonsin skulle kunna undvika att bete sig "kungligt". Det är hans "normaltillstånd". På slottet gör han som kungar i alla tider, omger sig med dörrvakter och ett protokoll som är så komplicerat att omgivningen blir osäker på hur den skall bete sig. Han uppträder bara demokratiskt när han tvingas till det eller kan vinna någon fördel. Han betar sig aldrig överlägset eller direkt snorkigt men han insisterar på protokollet. Hovreportern Margit Fjellman uttryckte det som att Kunglighet = vänlighet mot alla + tydligt märkbar distans. Gustaf VI hade den mer än alla kungligheter hon mött. "Med tiden en nästan andlig kvalitet."⁹⁷³ CG är inte någon särskilt flexibel person och definitivt inte på hemmaplan. Om man överhuvudtaget skall umgås med honom får man anpassa sig. Mest utsatta är anställda i lägre positioner och journalister.

Genom att insistera på att CG som person, d v s det sätt som han uppträder på, inte har någon betydelse gör Frihammar omgivningens reaktioner obegripliga. Det hela utmynnar i en serie mystifikationer:

– Människor idag vet att de kungliga är som alla andra, men agerar ändå som om de inte är det. Detta sker i det stora, likväl som i det lilla, säger Mattias Frihammar.

Men kungligheten gör också något med människorna, enligt Mattias Frihammar. När de agerar på ett sätt som visar att de accepterar att det finns en kunglig överhöghet rättfärdigas ojämlikhet och sociala skillnader genom ett distanserat och humoristiskt förhållningssätt.

– Genom kungligheterna upprättar människor en individuell och kollektiv historia och i den processen etableras tydliga sociala kategorier och hierarkier. Den kungliga mystiken ligger inte i de kungliga kropparna, utan i att alla runtomkring ageras som om magin verkligen fanns, avslutar Mattias Frihammar.

– Människor gör kungligheten till en magisk pusselbit i en för övrigt rationell värld. Genom att agera som om de kungliga är extraordinära, upplevs de också som det. Den attraktiva kungliga mystiken framträder i mötet mellan föreställningar om kunglig vanlighet och kungliga ovanlighet. Genom minnen av historiska kungar och relationer till nuvarande och kommande kungliga personer skapas en kollektiv odödlighet, säger Mattias Frihammar.

Detta är samhället som ett självspelande piano. Man får intrycket att Frihammar ansluter sig till det gamla talesättet "Varhelst slavar finns uppstår snart herrar som förtrycker dem". Min egen inställning är, som väl bör framgå, "Överheten bär inte svärd för ro skull".

Avsteg från uppförandekoden görs inte. T o m CGs gamla barnsköterska Ingrid Björnberg höll distansen och hennes bok om CG och sessorna är personlig utan att någonsin bli kritisk. Samma sak gäller den närmaste vänkretsen. CG tilltalas kungen. Silvia tilltalas drottningen. Även i segelbåten. Vänkretsen påstår ofta att de hjälper CG och Silvia att ha normala relationer. Detta är nonsens. Det hörs aldrig ett kritiskt ord. Det är inte så att vänkretsen aktivt fjäskar. CG och Silvia är allergiska mot sådant. Det är så att en facett av relationer mellan

⁹⁷² Mattias Frihammar. Ur svenska hjärtans djup : reproduktion av samtida monarki. Stockholms universitet, 2010.

⁹⁷³ Margit Fjellman. Gustaf VI Adolf. Närbilder av kungen. Bonniers, 1973.

människor är bortskuren. CG och Silvia å sin sida upplever sig behandla alla demokratiskt lika. Är man inte kunglig spelar det ingen roll vad man är. Gräl förekommer inte. Är CG eller Silvia missnöjda blir personen inte inbjuden. Hovjournalistik har därför likheter med kremlologi. Man lär sig tyda tomrummen.

*

Nackdelen med att vara kung är att få minimal kritik. Det är sällan den servilitet som omgav Gustaf VI där alla avvikande meningar framfördes på kodspråk men t ex personkritik är inte välkommen. Detta tycks t ex ha visat sig i CGs röstbehandling som under åren betydligt försämrats utan att något gjorts: ”Du ser väl skillnaden? 1976 pratar kungen fritt utan manus och utan att verka plågad av situationen. År 2009 är det nästan plågsamt att se kungen prata, det är som om att man tvingat honom att framföra detta jultal. Han trivs inte. Med över trettio års vana att hålla tal borde kungen vara oerhört skicklig. Det är han inte och jag undrar vad det beror på.”⁹⁷⁴

Även Silvias röstbehandling har försämrats. Juni 1977 var svenskkunskaperna tillräckligt bra för att hon skulle kunna ta med sin mor till Millesgården och simultantolka den svenska guiden till portugisiska. Intervjuerna gjordes då fortfarande på tyska eller engelska men från året därpå på svenska. I intervjuer från början av 1980-talet talar hon klart och distinkt utan att staka sig. Sedan blir det successivt sämre, suddigare och hon letar efter ord. Själv har hon förklarat sin medelmåttiga svenska med att hon inte började lära sig språket förrän hon kom till Sverige och att hon hindrades av sina plikter att ägna sig åt språket på heltid. Olika personer har påpekat att detta bara kan vara halva sanningen. När hennes språklektioner upphörde efter cirka fem år tycks hon inte ha fått någon kritik av omgivningen. Hon läser inte svenska böcker, enligt egen uppgift startar hon på dem men slutför dem aldrig. På hennes dåliga ordförråd är det tydligt för arbetsamt. Hon läser bara enkel text som veckotidningar. Även grammatiken och uttalet är dåligt. Det blir ofta fel ordföljd och tysk betoning av ”s” och ”r”. Hon skulle behöva flera månader i sträck på ett språklaboratorium. Hennes tyska har gradvis försämrats så att hon talar långsammare och med svensk betoning. Hon tillbringar mycket tid med utlandssamtal med sina organisationer och med släkten i Brasilien. Hon är utomlands minst en månad om året. Självdisciplinen har inte räckt till för att underhålla alla språken.

Några strategidiskussioner verkar inte föras inom hovet. Alla idéer som jag själv hittat är från Gustaf VIs tid. Eftersom förhållandena är likartade har detta dock inte medfört några komplikationer. Kom så Brunei.

Här kan man fråga sig hur kan våran kung göra ett sådant felaktigt och klumpigt uttalande? Min personliga åsikt är att man har låtit den svenska monarkin att bli mer och mer verklighetsfrämmande tack vare att man har gett kungafamiljen uppdrag där man inte skall få kunna delta i olika fria debatter. Ola Lindholm som ledde den tv-sända hyllningsgalan "Grattis Victoria" under sommaren 2003 har tydligen ungefär samma åsikt när han i Expressen säger: Det var svårt att hålla sig för skratt. De är som ett gäng seriefigurer, förutom Victoria som uppvisar vissa mänskliga drag. Därför anser jag att det skulle vara bra för både Sverige och kungafamiljen att de får delta i olika debatter. Genom att en människa deltar i olika debatter blir hon mer medveten om andras åsikter och får en bättre förståelse samtidigt som man några gånger upptäcker att man själv inte har samma åsikter som man trodde man hade före en allvarlig debatt. Tyvärr har inte våran kung fått möjligheten att delta i såna debatter där han kan utveckla sitt tankesätt och har olyckligtvis blivit kallat för en inkompetent statschef av bland annat DN:s ledare den 11 februari 2004.

⁹⁷⁴ Flashback. Den stora skvallertråden om H.M. Konung Carl XVI Gustaf. "zwoig", #1382, 2009-12-28.

Om han var en skicklig och slipad debattör är det ytterst tveksamt att han skulle framställas som en inkompetent statschef. Vissa tycker att det alltid borde finnas människor runt omkring kungen som hjälper honom när han får olika frågor. Personligen anser jag att på detta sätt hindrar man kungen att utveckla sin egen talarförmåga och jag ser fram emot att kungen väljer (när grundlagen tillåter det) att till slut komma fram och delta i olika debatter. En vecka efter kungens kommentarer säger en bestämd Elisabeth Tarras-Wahlberg att det kommer att dröja länge innan kungen kommer att uttala sig igen!!! Personligen tycker jag att det är mycket förbryllande att en hovdam skall bestämma när en kung skall göra uttalanden och när han inte skall göra det.⁹⁷⁵

Eftersom CG är omgiven av tjänstefolk, adjutanter, livvakter och allmänt hjälpsamma personer gör han sällan något själv. Han har skämtat om hur han gradvis blivit allt hjälplösare i vardagssammanhang. Kanske kan han fortfarande steka ett ägg, kanske inte.

Eftersom allting på g a skyddet måste planeras och aviseras i förväg har CG och även Silvia vant sig av vid spontana initiativ. De går sällan ut. Innesluten i sin bubbla är hela familjen misstänksam mot världen utanför, möjligen med rätta: ”Det är ingen som ska kunna fjäska eller köpa sig in i vår umgängeskrets. Vi väljer själva vem eller vilka vi vill umgås med, oavsett bakgrund eller pengar.”⁹⁷⁶ Detta umgänge innehåller dock inga intellektuella personer.

*

Att vara kunglighet får ofta konsekvenser för utbildningen. Det är inte en sådan fördel att vara crème de la crème som man föreställer sig. Det dödar motivationen. Det går bra så länge det finns ett yttre tryck. På högskolenivå förutsätts det dock att eleverna är självgående vilket kungligheter ofta inte är. De lever insvepta i en hovbyråkrati. T ex prinsessan Christina klagade över att Sibylla tog hem henne från Radcliffe Collage efter bara ett år: ”Studierna i Sverige gick inte. Jag behövde en bunden studiegång som i USA för att få något ur händerna. Jag klarar inte fria studier. Man får ingenting ur händerna om man inte har pressen på sig att infinna sig på en viss arbetsplats under bestämda tider på dagen. Så är det för mig i alla fall. Vissa fördelar har man [dock] som prinsessa: man slipper deklarerera, det är skönt. Och man får bättre behandling här och var.”⁹⁷⁷ Ytterligare fördelar var att få leva ett liv som både var behagligt och intressant.⁹⁷⁸ Detta med behagligt uteslöt den kraftansträngning som ofta måste till för att få något utträttat. Kungligheter blir lätt diletanter och ”amit’s” (almost made it). Senare framkom att bidragande orsaker var tidsbristen på g a representationen, att hon behandlades ganska hårdhänt på seminarierna och att hon var rädd för den kritik hon skulle få när uppsatsen, trots allt ett förstlingsverk, läckte till pressen. Hon avfärdade till slut sig själv som akademisk ”drop-out”.

Ur den synvinkeln är CGs och Silvias frenetiska verksamhetsbehov anmärkningsvärd. Det förefaller sprunget ur en blandning av mindervärdighetskomplex, självhävdelsebegär, diffusa prestationskrav och en vilja att ruta in tillvaron. De kan aldrig vara säkra på att de har gjort nog. I samband med Henemark-affären sade sig CG vilja kompensera den eventuella skada monarkin tillfogats genom att ytterligare öka arbetstakten. Man får associationer till ordspråket ”För den som bara har en hammare ser hela världen ut som en spik”. Något verkar fel.

⁹⁷⁵ Peter-Nikitas Samiotakis. Vi kan inte ha en statschef som är diktaturanhängare. Geocities. Odaterad. (Omkring 2004.)

⁹⁷⁶ Johan T Lindwall. Victoria – Prinsessan privat. Månocket, 2010.

⁹⁷⁷ Kerstin Hallert. Svenska Dagbladet, 1973-08-01.

⁹⁷⁸ Allers, 1969:31.

Det CG upplever som värst är att ständigt vara påpassad och att allt han säger övertolkas. Detta har han framhållit ända sedan gymnasietiden. Eftersom CG senare satte i system att aldrig själv förklara sig utan låta någon talesman lägga ut texten får man nog säga att han delvis har sig själv att skylla. Det lilla han själv säger exploderar som kanonskott, lite fler uttalanden skulle späda ut effekten och möjligen vara lättare att hantera.

*

Samtliga kungligheter i den här biografien har poängterat vikten av att se humoristiskt på tillvaron. Om man tar åt sig av varje konflikt blir man inte långlivad. Humor är ett pansar men är också granne med självförakt. Humor fungerar genom självförnekelse – ett nedvärderande av den egna personen. CG påstår sig se humoristiskt på de mest infama påhopp om bristande intelligens och skörlevnad. Han har också under hela sin uppväxt uppmanats att bortse från sina egna behov och känslor. Ätten Bernadottes framtid var viktigare än hans personliga lycka. Det finns dock gränser för vad man kan svälja. 1969-1971 inför Torekovkompromissen förefaller CG till den grad ”seg” i intervjuerna att det troligaste är att han led av en klinisk depression.

Det finns en humanistisk kritik av ett monarkistiskt statskick som människofientligt med dess särbehandling av medlemmarna från födseln och de orimliga krav som ställs på dem oavsett förutsättningar. Demokrati skulle vara att föredra även för kungahuset. Jag har inte kunnat lokalisera var kritiken kommer ifrån men t ex prins Bertil brukade göra sig lustig över argumenten: Han hade aldrig träffat någon monark som hellre ville vara medborgare. Den nutida formuleringen av kritiken är att författningen kränker mänskliga rättigheter som att fritt få välja sin framtid, sin religion och sin tillkommande.

I samband med prinsessan Estelles födelse intervjuades universitetslektorn i personlighets- och utvecklingspsykologi Bertil Persson & hovreportern Johan T Lindwall.⁹⁷⁹ Persson kände inte till någon forskning om kungligheters psykologiska problem men trodde att motivationen för den tilldelade rollen i början inte var särskilt hög och att de vantrivdes med situationen. I likhet med andra anpassade de sig dock till slut. Ur den synvinkeln var kungligheter inte alls unika. Lindwall höll med om beskrivningen: Både CG och kronprinsessan Victoria hade sagt honom att de under sin uppväxt aldrig funderade över om det fanns något alternativ. Alla de träffade tog deras framtid för given. Konflikterna kom när de efter studenten mötte nya människor med nya idéer och började fundera igenom sin situation. Men adel förpliktigar resonerade de. Var de utvalda av ödet fick de väl på något sätt klara av saken. Liksom de flesta kungligheter föreföll de hylla en stoisk livsfilosofi. Citatet nedan har aldrig åberopats av CG eller någon i hans familj men ger en idé om vad det handlar om:

“Life becomes, as the Stoics more than once tell us, like a play which is acted or a game played with counters. Viewed from outside, the counters are valueless; but to those engaged in the game their importance is paramount. What really and ultimately matters is that the game shall be played as it should be played. God, the eternal dramatist, has cast you for some part in His drama, and hands you the role. It may turn out that you are cast for a triumphant king; it may be for a slave who dies in torture. What does that matter to the good actor? He can play either part; his only business is to accept the role given him, and to perform it well. Similarly, life is a game of counters. Your business is to play it in the right way. He who set the board may have given you many counters; He may have given you few. He may have arranged that, at a particular point in the game, most of your men shall be swept accidentally off the board. You will lose the game; but why should you mind that? It is your play that matters, not the score that you happen to make. He is not a fool to judge you by your mere success or failure. Success or failure is a thing He can determine without stirring a hand. It hardly interests Him. What

⁹⁷⁹ Jenny Rickardson. Psykologin bakom en prinsessas födelse. Modern psykologi, 2012:2,

interests Him is the one thing which he cannot determine – the action of your free and conscious will.”
(Gilbert Murray. The stoic philosophy. I: Humanist essays. London: Unwin books. 1964.)

Eller i modern formulering: Spela spelet för något annat finns inte.

CG: Man måste vara målinriktad, annars kommer man ingenstans i livet! ... Man kan inte i min ställning hålla på och gråta ner sig. Det går inte. Man måste fortsätta att uppträda och agera. Nåt annat går inte.

SM: Man kan väl gråta även om man är kung?

CG: (Skrattar) Neeej, det går inte... Det går inte!⁹⁸⁰

⁹⁸⁰ Stephan Mehr. Intervju med kung Carl XVI Gustaf. MånadsJournalen, 1996:5.